

Sygn. akt III AUa 1989/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 lipca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jerzy Andrzejewski
Sędziowie:	SSA Bożena Grubba SSO del. Tomasz Koronowski (spr.)
Protokolant:	sekr. sądowy Agnieszka Pławgo-Czyż

po rozpoznaniu w dniu 19 lipca 2018 r. w Gdańsku

sprawy małoletniej E. L. reprezentowanej przez matkę W. K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o prawo do renty rodzinnej

na skutek apelacji E. L.

od wyroku Sądu Okręgowego w Słupsku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 31 sierpnia 2017 r., sygn. akt V U 391/17

oddala apelację.

SSA Bożena Grubba SSA Jerzy Andrzejewski SSO del. Tomasz Koronowski

Sygn. akt III AUa 1989/17

UZASADNIENIE

W. K., reprezentująca małoletnią ubezpieczoną E. L., odwołała się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z 9 maja 2017r., znak (...), odmawiającej ubezpieczonej prawa do renty rodzinnej po zmarłym ojcu – M. L.. W odwołaniu zarzucono naruszenie przepisów art. 57 w zw. z art. 65 i 66 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie Dz.U. z 2018r. poz. 1270 ze zmianami; dalej: ustawa emerytalna) poprzez ich błędne zastosowanie i wadliwe wydanie zaskarżonej decyzji.

Pozwany wniósł o oddalenie odwołania podnosząc, że zmarły M. L. udowodnił łącznie 8 lat 7 miesięcy i 26 dni okresów składkowych i nieskładkowych. W dziesięcioleciu na datę zgonu, czyli w okresie od (...) do (...), zmarły udowodnił wymagany okres 5 lat (7 lat, 1 miesiąc i 19 dni okresów składkowych i nieskładkowych), jednak zgon ubezpieczonego nastąpił w dniu (...), w więc po upływie 18 miesięcy od ustania ostatniego ubezpieczenia (ubezpieczenie ustało w dniu 8

października 2014r.). W związku z brakiem wymaganego stażu ubezpieczeniowego, zdaniem organu brak jest podstaw do przyznania prawa do renty rodzinnej.

W toku procesu matka skarżącej wskazywała na niezgodność art. 57 ust. 1 pkt 3 w związku z art. 65 ustawy emerytalnej z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP, tj. zasadą równości wobec prawa.

Wyrokiem z dnia 31 sierpnia 2017r., sygn. akt V U 391/17, Sąd Okręgowy w Słupsku oddalił odwołanie. Sąd ten oparł się na następujących ustaleniach i wnioskach:

W dniu 27 kwietnia 2017r. E. L., urodzona (...), reprezentowana przez matkę W. K., złożyła wniosek o przyznanie prawa do renty rodzinnej po zmarłym ojcu M. L.. M. L. zmarł (...)

Zmarły M. L. udowodnił łącznie 8 lat, 7 miesięcy i 26 dni okresów składkowych i nieskładkowych. W dziesięcioleciu na datę zgonu, tj. w okresie od (...) do (...), zmarły udowodnił wymagany okres 5 lat (7 lat 1 miesiąc i 19 dni okresów składkowych i nieskładkowych). Zgon ubezpieczonego nastąpił w dniu (...), w więc po upływie 18 miesięcy od ustania ostatniego ubezpieczenia (ubezpieczenie ustało w dniu 8 października 2014r.).

Zaskarżoną decyzją z dnia 9 maja 2017r. organ rentowy odmówił małoletniej E. L. prawa do renty rodzinnej po zmarłym ojcu – M. L..

Zdaniem Sądu Okręgowego, odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 65 ust 1 i 2 ustawy emerytalnej, renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń. Przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy.

Stosownie do art. 68 ust. 1 ustawy emerytalnej dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej: 1) do ukończenia 16 lat; 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Punktem wyjścia dla rozważania prawa do jakiegokolwiek renty rodzinnej jest w każdym przypadku spełnienie przesłanek, występujących po stronie osoby, po której renta rodzinna miałaby przysługiwać, albowiem prawo do renty rodzinnej jest zawsze prawem pochodnym od prawa osoby zmarłej, zależnym od spełniania przez tę osobę warunków do nabycia uprawnienia do świadczenia z zabezpieczenia społecznego. Dochodzone świadczenie nie jest bowiem świadczeniem przyznawanym z uwagi na potrzeby, nawet najbardziej uzasadnione, ale świadczeniem pochodnym od okresów opłacania składek na ubezpieczenie społeczne (tak np.: wyrok WSA w Warszawie z dnia 9 listopada 2006 r., II SA/Wa 270/06, LEX nr 306965; wyrok WSA w Warszawie z dnia 15 czerwca 2005 r., II SA/Wa 647/05). Zasadę tę statuują przepisy art. 65 i 66 ustawy emerytalnej. Zgodnie z tymi przepisami renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń, przy czym przy ocenie prawa do renty przyjmuje się, że osoba zmarła była całkowicie niezdolna do pracy. Renta rodzinna przysługuje także uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci pobierała zasiłek przedemerytalny, świadczenie przedemerytalne lub nauczycielskie świadczenie kompensacyjne.

W takim przypadku przyjmuje się, że osoba zmarła spełniała warunki do uzyskania renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Zgodnie z art. 57 ust. 1 i 2 ww. ustawy, renta z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który spełnił łącznie następujące warunki: 1) jest niezdolny do pracy; 2) ma wymagany okres składkowy i nieskładkowy; 3) niezdolność do pracy powstała w okresach, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1 i 2, pkt 3 lit. b), pkt 4, 6, 7 i 9, ust. 2

pkt 1, 3-8 i 9 lit. a), pkt 10 lit. a), pkt 11-12, 13 lit. a), pkt 14 lit. a) i pkt 15-17 oraz art. 7 pkt 1-4, 5 lit. a), pkt 6 i 12, albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

Zgodnie z art. 57 ust. 2 ustawy emerytalnej przepisu ust. 1 pkt 3 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 25 lat dla mężczyzny i 20 lat dla kobiety oraz jest całkowicie niezdolny do pracy.

Art. 58. stanowi, że: 1. Warunek posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego, w myśl art. 57 ust. 1 pkt 2, uważa się za spełniony, gdy ubezpieczony osiągnął okres składkowy i nieskładkowy wynoszący łącznie co najmniej: 1) 1 rok - jeżeli niezdolność do pracy powstała przed ukończeniem 20 lat; 2) 2 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 20 do 22 lat; 3) 3 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 22 do 25 lat; 4) 4 lata - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 25 do 30 lat; 5) 5 lat - jeżeli niezdolność do pracy powstała w wieku powyżej 30 lat. 2. Okres, o którym mowa w ust. 1 pkt 5, powinien przypadać w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę lub przed dniem powstania niezdolności do pracy; do tego dziesięcioletniego okresu nie wlicza się okresów pobierania renty z tytułu niezdolności do pracy, renty szkoleniowej lub renty rodzinnej. Zgodnie z art. 58 ust. 4 przepisu art. 58 ust. 2 nie stosuje się do ubezpieczonego, który udowodnił okres składkowy o którym mowa w art. 6, wynoszący co najmniej 25 lat dla kobiety i 30 lat dla mężczyzny oraz jest całkowicie niezdolny do pracy.

Sąd I instancji podkreślił, że przepisy z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych mają charakter bezwzględnie obowiązujący (*ius cogens*), w związku z czym o przyznaniu świadczenia decyduje każdorazowo spełnienie ściśle określonych ustawowych przesłanek, nie zaś - zasady współżycia społecznego. W podobny sposób wypowiedział się niejednokrotnie w swoich orzeczeniach Sąd Najwyższy, np. w wyrokach: z dnia 12 stycznia 2000r. (II UKN 293/99, OSNP z 2001 r. Nr 9, poz. 231); z dnia 19 czerwca 1986r. (II URN 96/86, Służba Pracownicza z 1987 r., nr 3); z dnia 26 maja 1999r. (II UKN 669/98, OSNP z 2000 r. Nr 15, poz. 597).

M. L. w dniu śmierci nie był uprawniony ani do renty ani do emerytury. Udowodniono wymagany staż ubezpieczenia - 5 lat w dziesięcioleciu przed datą zgonu. Natomiast zgon ubezpieczonego nastąpił w dniu (...), w więc po upływie 18 miesięcy od ustania ostatniego ubezpieczenia. Nie były przy tym spełnione wymagania do zastosowania art. 57 ust 2 ustawy emerytalnej w postaci posiadania 25 lat okresu składkowego, co zwalniałoby z zachowania osiemnastomiesięcznego terminu powstania niezdolności do pracy, o którym mowa w art. 57 ust. 1 pkt 3.

W tym stanie rzeczy zmarły nie spełniał wszystkich przesłanek do nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w chwili śmierci. Wobec tego córka zmarłego E. L. nie może nabyć prawa do renty rodzinnej po zmarłym ojcu.

Sąd Okręgowy zaznaczył, że przedstawicielka ustawowa małoletniej nie podjęła żadnych działań, aby wykazać, że niezdolność ubezpieczonego M. L. powstała w okresie wcześniejszym niż data jego zgonu, czyli przed (...)

W tym stanie rzeczy, uznając odwołanie za bezzasadne, Sąd Okręgowy z mocy art. 477¹⁴ § 1 kpc oddalił odwołanie.

Ubezpieczona złożyła apelację od opisanego wyroku, zaskarżając go w całości i zarzucając mu naruszenie art. 57 w związku z art. 65 i art. 66 ustawy emerytalnej w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP, poprzez ich błędne zastosowanie i zaaprobowanie sytuacji, w której skarżąca nie uzyska renty rodzinnej tylko z tej przyczyny, że jej ojciec zmarł po upływie 18 miesięcy od ustania okresów wskazanych w art. 57 ust. 1 ww. ustawy emerytalnej.

Wobec powyższego skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez przyznanie prawa do renty rodzinnej oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz skarżącej ewentualnych kosztów procesu, według norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelacji wywodzono, że z zaskarżonymi wyrokiem i decyzją nie sposób się zgodzić. Jest rażąco niesprawiedliwe i niezgodne z zasadą równości wobec prawa to,

że odmawia się prawa do renty rodzinnej po osobie, która zmarła w terminie dłuższym niż 18 miesięcy od ustania zatrudnienia. Ubezpieczona nie zgodziła się z takim różnicowaniem sytuacji prawnej osób, w zależności od tego, kiedy nastąpił zgon osoby, po której dochodzi się renty rodzinnej.

Organ rentowy nie ustosunkował się do apelacji.

Na rozprawie odwoławczej pełnomocnik skarżącej podtrzymał apelację i potwierdził brak ubezpieczenia M. L. po 8 października 2014r. oraz to, że niezdolność ojca skarżącej do pracy nie powstała przed datą jego zgonu.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie mogła skutkować wnioskowaną zmianą zaskarżonego wyroku, gdyż nie zawiera zarzutów, które skutecznie podważyłyby orzeczenie Sądu Okręgowego.

Sąd I instancji poczynił w niniejszej sprawie prawidłowe i wystarczające dla rozstrzygnięcia ustalenia faktyczne, które Sąd Apelacyjny aprobuje i przyjmuje za własne. Ustalenia te nie były zresztą kwestionowane przez ubezpieczoną. Również dokonana ocena prawna nie nasuwa zastrzeżeń co do właściwej wykładni przepisów prawa oraz ich prawidłowego zastosowania. Wobec tego zbędnym jest ich szczegółowe powtarzanie w niniejszym uzasadnieniu (tak postanowienie SN z dnia 22 kwietnia 1997r., II UKN 61/97; wyrok SN z dnia 5 listopada 1998r., I PKN 339/98).

Ubezpieczona ograniczyła się w apelacji do twierdzenia o niezgodności z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP rozwiązania przyjętego w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej, które nabycie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy wiąże z powstaniem tejże niezdolności nie później niż w okresie 18 miesięcy od ustania ostatniego okresu ubezpieczenia.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego zarzut ten był chybiony.

Zgodność art. 57 ust. 1 w związku z art. 65 ust. 1 ustawy emerytalnej z Konstytucją była już przedmiotem badania Trybunału Konstytucyjnego w sprawie SK 58/06 o podobnym stanie faktycznym, tj. takim, w którym podstawą odmowy przyznania prawa do renty rodzinnej m.in. dzieciom zmarłego było to, że jego niezdolność do pracy powstała po upływie 18 miesięcy od ustania ostatniego okresu ubezpieczenia. Wyrokiem z dnia 11 marca 2008r. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że wskazany przepis ustawy emerytalnej jest zgodny z art. 67 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP.

Przywołany wyrok został opublikowany w Dz.U. z 2008r. Nr 48 poz. 289. Ma on moc powszechnie obowiązującą i jest ostateczny, co wynika z art. 190 ust. 1 Konstytucji RP. Wobec tego jedynie tytułem wyjaśnienia Sąd Apelacyjny wskazuje na fragment uzasadnienia tego wyroku: „Prawo nabycia renty z tytułu niezdolności do pracy ściśle związane jest z faktem pozostawania w stosunku pracy, stąd też przewidziane w ustawie warunki otrzymania tejże renty uzależnione są od zdolności do wykonywania pracy oraz okresów składkowych i nieskładkowych. Przy czym ustawodawca uwzględnił sytuacje, w których osoba ubezpieczona, z różnych względów, nie świadczyła pracy, ale dalej pozostawała objęta ubezpieczeniem. Renta rodzinna jest prawem pochodnym zmarłego. Aby można było ubiegać się o przyznanie renty rodzinnej, w pierwszej kolejności należy ustalić, czy zmarłemu przysługiwałaby renta z tytułu niezdolności do pracy, przy czym przyjęto fikcję prawną, uznając zmarłego za całkowicie niezdolnego do pracy. Warunki uzyskania przez osobę trwale niezdolną do pracy renty z tytułu niezdolności do pracy określa art. 57 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Jeśli zmarły w chwili śmierci nie spełniał tych warunków, nie może zostać przyznana renta rodzinna na podstawie art. 65 ust. 1 tej samej ustawy.

Oceniając przepisy prawne z perspektywy zasady wyrażonej w art. 32 Konstytucji, należy zwrócić uwagę, że zakaz wprowadzania różnicowań o nieuzasadnionym charakterze dotyczy traktowania podmiotów podobnych. Tym samym poddając kwestionowany przepis badaniu zgodności z zasadą niedyskryminacji, należy ustalić podobieństwa porównywalnych podmiotów. W art. 57 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS cecha relewantna dotyczy głównie tego, kiedy powstała niezdolność do pracy (w niniejszej sprawie chodziło o śmierć), i nie jest uzależniona od długości okresu płacenia składek. Minimalny okres składkowy i nieskładkowy wymagany do uzyskania renty

z tytułu niezdolności do pracy oraz moment, z upływem którego takie uprawnienie już nie przysługuje, zostały określone jednakowo dla wszystkich. Konstrukcja skarżonego przepisu nie wprowadza zróżnicowania, ponieważ zarówno osobie, która przepracowała 5 lat, jak i osobie z 22 letnim stażem pracy, jeżeli jej śmierć nastąpiła po upływie 18 miesięcy od ustania okresów wskazanych w ustawie, nie przysługuje renta z tytułu niezdolności do pracy, tym samym nie może zostać przyznana renta rodzinna po zmarłym.

Warto również zwrócić uwagę, że ustawodawca w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z FUS rozszerza możliwość uzyskania renty z tytułu niezdolności. Przedstawiona argumentacja nie pozwala uznać art. 57 ust. 1 w związku z art. 65 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS za niezgodny z art. 32 Konstytucji.”

Mając na względzie powyższe uwagi, należy przyjąć, że zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego odpowiada prawu. M. L. w dniu śmierci nie był uprawniony ani do renty ani do emerytury. Wprawdzie udowodniono wymagany staż ubezpieczenia – 5 lat w dziesięcioleciu przed datą zgonu, jednak zgon ten nastąpił w dniu (...), w więc po upływie 18 miesięcy liczonych od ustania ostatniego ubezpieczenia, czyli od dnia 8 października 2014r. Nie były przy tym spełnione przesłanki zastosowania art. 57 ust. 2 ustawy emerytalnej, który wymaga posiadania 25 lat okresu składkowego dla zwolnienia z zachowania osiemnastomiesięcznego terminu powstania niezdolności do pracy, o którym mowa w art. 57 ust. 1 pkt 3. Stąd też słuszna była konstatacja Sądu I instancji, że zmarły nie spełniał wszystkich przesłanek do nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w chwili śmierci, wobec czego skarżąca nie mogła nabyć prawa do renty rodzinnej po zmarłym ojcu. Musiało to skutkować oddaleniem apelacji na podstawie art. 385 kpc.

SSA Bożena Grubba SSA Jerzy Andrzejewski SSO del. Tomasz Koronowski